ABORDĂRI INTER- ŞI TRANSDISCIPLINARE ALE TEXTULUI LITERAR

Rodica UNGUREANU,

masterandă, anul II, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 811.135.1`42:001.2 E-mail:rodica.ungureanu.020@gmail.com

Lucrarea de masterat *Abordări inter- și transdisciplinare ale textului literar* abordează una dintre cele mai actuale și relevante direcții în didactica limbii și literaturii române, anume utilizarea textului literar ca punct de intersecție între diferite domenii ale cunoașterii și valorificarea acestuia în formarea unei gândiri complexe, critice și reflexive. Teza se înscrie în contextul paradigmelor educaționale moderne, care pun accent pe integrarea disciplinelor, pe construirea de sensuri în contexte multiple și pe centrarea actului educațional pe elev, ca subiect al propriei formări.

Demersul teoretico-aplicativ al lucrării pornește de la constatarea că abordările tradiționale ale textului literar, închise într-o analiză formală sau exclusiv estetică, nu mai sunt suficiente pentru a răspunde nevoilor generației actuale de elevi. În schimb, o abordare inter- și transdisciplinară oferă posibilitatea activării resurselor intelectuale și emoționale ale elevului într-un mod profund și durabil.

Interdisciplinaritatea este definită ca o formă de colaborare între două sau mai multe domenii, în timp ce transdisciplinaritatea presupune transcenderea granițelor disciplinare în favoarea unei înțelegeri holistice a realității [6, p. 21] sau, cum susține Basarab Nicolescu, implică „o nouă logică a gândirii”, în care cunoașterea nu mai este fragmentată, ci unificată prin sens [5, p. 23]. În același context, Edgar Morin susține ideea unei „gândiri complexe”, care integrează incertitudinea, interdependența și interconectarea între domenii [4, p. 56]. De referință este și concepția lui Gardner, care vizează depășirea granițelor tradiționale ale disciplinelor academice și adaptarea procesului educațional la nevoile elevilor, recunoscând că fiecare persoană învață și se dezvoltă în mod individual. Această abordare holistică urmărește să creeze un sistem educațional care să reflecte complexitatea și diversitatea experienței umane [3, p. 98].

Fundamentată pe aceste repere teoretico-metodologice, cercetarea noastră ilustrează modul în care teoria transdisciplinarității se reflectă în realitatea didactică, insistând pe legătura dintre politicile educaționale actuale și nevoia de abordări integratoare, care să depășească limitele rigide ale disciplinelor tradiționale. Totodată, am argumentat că literatura, prin ambiguitate, simbolism și polisemie, oferă cadrul ideal pentru a stimula o astfel de „gândire complexă”. În acest context, au fost analizate strategiile care susțin o învățare activă, colaborativă și centrată pe sens. Dintre acestea, sunt evidențiate: lectura reflexivă, dezbaterea filosofică, proiectul integrat,

jurnalul de metacogniție, portofoliul tematic, învățarea prin cercetare și investigație. Astfel de metode promovează implicarea elevului în construcția propriei înțelegeri și sunt susținute de literatura de specialitate, precum lucrările Elenei Apetroaie, care evidențiază valoarea strategiilor activ-participative în predarea limbii și literaturii române [1, p. 98].

Capitolul aplicativ al cercetării îmbină proiectarea didactică inovatoare și analiza unui sondaj realizat în rândul cadrelor didactice, care a avut ca scop identificarea percepției profesorilor de limba și literatura română asupra posibilităților de integrare inter- și transdisciplinară a textului literar în activitatea curentă la clasă. Au răspuns 35 de profesori din mediul urban și rural, cu grade didactice și vechime în muncă diferite. Întrebările au vizat frecvența utilizării abordărilor transdisciplinare, dificultățile întâlnite, resursele disponibile și efectele observate asupra elevilor. Rezultatele sondajului au relevat următoarele aspecte:

- 80% dintre respondenți consideră că abordarea transdisciplinară contribuie la o mai bună înțelegere a textului literar și la creșterea motivației elevilor;
- 60% afirmă că, deși își doresc să aplice frecvent astfel de abordări, sunt constrânși de limitările programei, ale timpului sau de lipsa resurselor;
- 70% declară că ar beneficia de formări profesionale specifice pentru a integra mai eficient această metodologie.

Pe baza concluziilor desprinse din acest sondaj, teza propune un model integrat de proiectare didactică, centrat pe o temă narativă cu valoare personală și socială – jurnalul de bord al unui bunic (căpitan de cursă lungă). Acest nucleu tematic este valorificat transdisciplinar, după cum se arată în tabelul de mai jos:

Tabelul 3.1

Strategii inter- și transdisciplinare în baza operei *Când bunicul era nepot* de Aureliu Busuioc

Discipline implicate	Activități propuse (transdisciplinare)	Strategii didactice utilizate
Limba și literatura română	Lecturarea fragmentelor relevante din jurnalul bunicului. Realizarea unei narațiuni proprii sub formă de jurnal de bord.	Lectura reflexivă, jurnalul de lectură, scriere creativă
Istorie	Documentare despre meseria de căpitan de cursă lungă în secolul XX. Realizarea unui miniproiect despre navigația românească.	Investigația, învățarea prin descoperire, învățarea prin proiect
Geografie	Trasarea pe hartă a posibilelor rute maritime din jurnal. Prezentare despre oceane, porturi și climă.	Explorarea activă, învățarea bazată pe hartă, prezentare orală
Educație civică	Discuție despre valorile transmise între generații. Realizarea unui interviu cu un bunic despre amintiri din tinerețe.	Dezbaterea, interviul, învățarea prin experiență

Discipline implicate	Activități propuse (transdisciplinare)	Strategii didactice utilizate
Arte vizuale	Ilustrarea unei scene din jurnalul bunicului sub formă de colaj, desen sau bandă desenată.	Exprimare artistică, învățarea prin creație
TIC (Tehnologia informației)	Crearea unui blog fictiv sau a unei prezentări multimedia cu titlul „Călătoriile bunicului”.	Utilizarea instrumentelor digitale, învățarea colaborativă
Muzică	Audierea unor piese muzicale marinărești. Alegerea unei coloane sonore pentru un film imaginar inspirat de jurnal.	Audiție activă, exprimare prin muzică
Educația moral-spirituală	Crearea arborelui genealogic	Scriere creativă, investigația

În concluzie, teza demonstrează că abordările inter- și transdisciplinare nu sunt doar alternative metodologice, ci răspunsuri necesare la provocările școlii de azi. Literatura nu este un pretext, ci o punte între lumi, între științe, între generații. Profesorul devine, în acest context, facilitator de sens și constructor de punți cognitive și emoționale între elev și realitate. Prin analiza teoretică și aplicarea practică, lucrarea susține importanța formării unei gândiri integratoare, critice și sensibile, în consens cu cerințele educaționale ale secolului XXI.

Referințe:

1. APETROAIE, E. *Strategii activ-participative în predarea-învățarea limbii și literaturii române*. Pitești: Paradigme, 2009.
2. GARDNER, H. *Inteligențele multiple în secolul XXI*. București: Sigma, 2007.
3. MORIN, E. *Gândirea complexă*. București: Știința, 2007.
4. NICOLESCU, B. *Manifestul transdisciplinarității*. Iași: Polirom, 1999
5. NICOLESCU, B. *Transdisciplinaritatea – Manifest*. Iași: Polirom, 2008.

Recomandat
***Dorina ROTARI**, dr., conf. univ.*